

Sändaren 10 okt 2012/Emil Erdtman

När jag för tjugo år sedan skrev uppsats om chilenska pingstkyrkor väckte ordet pentekostal viss munterhet. Vad var det för krystad anglicism? Men det nyutkomna översiktsverket Den världsvida pentekostalismen (Dialogos förlag 2012) bekräftar termens vetenskapliga giltighet.

Till den pentekostala familjen räknar författarna David Westerlund och Allan H Anderson, professorer vid Södertörns högskola respektive Birminghams universitet, förutom den klassiska pingströrelsen även karismatiska rörelser inom historiska kyrkor och neopentekostala grupperingar med framgångsteologisk profil.

Bokens väsentligaste bidrag ligger i den historiska utvecklingen av den tidiga pingströrelsen. Den som vet något om detta tänker på Azusa street-väckelsen i Los Angeles år 1906 med dess afroamerikanske ledare William Seymour. Men Anderson och Westerlund vill dementera bilden av nordamerikansk missionsdominans. De ser rötter i 1800-talets helgelseväckelser och menar att 1900-talets pingst uppstod parallellt på flera platser i världen, även före 1906. Den koreanska pingströrelsen, med bland annat David Yonggi Chos Yoidokyrka, har sitt ursprung i en väckelse i Pyongyang år 1903. Andra källor utgör väckelsen i Wales 1904 och i indiska Pune år 1905.

Den tidigare chilenska pingströrelsen, som för övrigt bevarat mycket av sitt metodistiska arv, inspirerades av denna indiska väckelse. Den leddes av Pandita Ramabai och just kvinnornas betydelse blir tydlig i bokens uppräknningar av missionärer, predikanter och kyrkoförgreningar. Förutom kända namn som Aimee Semple McPherson, Foursquarekyrkans grundare, nämns afroamerikanska Lucy Farrow som missionerade i Liberia och Eleanor Patrick som for till tsarens Ryssland. Men kvinnorna har förträngts från både kyrkornas egna och den akademiska historieskrivningen. Likadant är det med de "tusentals inhemska predikanter som genomkorsade sina kontinenter med en förkunnelse om Andens kraft, helande av sjuka och utdrivning av onda andar".

De västerländska missionärer som brukar lyftas – i de egna leden ibland till helgonstatus – var inte sällan mer hinder än motor. Det var först när dessa utvisades från Kongo år 1960 som kyrkotillväxten tog fart där. Från det land som idag har flest pingstvännen, Kina, drevs missionärerna ut 1949.

Därefter kommer Brasilien, dit svenska missionärer kom 1910. Om denna historia finns en journalistisk bok som med fördel kan läsas som komplement till Andersons och Westerlunds ganska encyklopediska uppräknningar. Det är Halleluja Brasilien (Bladh by Bladh förlag 2011) av Kajsa Norell.

Norell tar till exempel upp det skydd mot sexualisering som den brasilianska pingströrelsens kvinnor upplever. Och är det en slump att två av de mest framträdande av Brasiliens kvinnliga politiker – Marina Silva och Benedita da Silva – är just pingstvännen, svarta och från fattiga förhållanden?

Vare sig pingströrelsens predikanter eller politiker talar explicit om sociala frågor, ändå finns en sprängkraft i religionsformen. Men vad är det i den som får människor att resa sig ur förnedring och bepansra sig med värdighet?

Pingströrelsen föregångare John Alexander Dowie grundade år 1900 teokratin Zion city i Chicago med "ett klasslöst pacifistiskt samhälle baserat på ras- och könsässig jämlikhet" som mål. Jag tror att styrkan finns just i jämlikhetsidealet – allas lika ställning inför Gud. Om – eller kanske när – pastorer och äldstebröder bildar en elit bortom mängden tror jag medlemmarna sviker. Men än så länge är pingströrelserna den kristendomsform som ökar kraftigast i större delen av världen, i "majoritetsvärlden".